

Fenomén (jev) a ukaz

Před mnoha roky (26. 9. 1988) jsem napsal: „Kdo však vidí dál než k tomu, co se samo ukazuje, a nenechá se tím zjevným pomýlit, (ale ...)“ (viz *Co je dnes zapotřebí*, str. 47), ale tehdy jsem to napsal jen jakoby na okraj. Přesto jde vlastně o věc filosoficky zásadní, neboť jde v podstatě o kritickou distanci vůči některým principiálním postupům fenomenologie. Jde mj. o zásadní rozlišování mezi tím, co se ukazuje, a tím, co se jeví. Ukazovat se může jen vnějšek, zatímco nitro se může pouze „jevit“, přičemž za „jevení“ (neboli „jev“, „fenomén“) musíme považovat dění, na kterém má nepřehlédnutelnou a nepostradatelnou roli nějaký subjekt (schopný to, co se ukazuje, nějak – a vždy jen zčásti! – uznamenat a tedy na to reagovat). Všechno, co se skutečně děje, má svůj vnějšek, svou zvnějška přístupnou stránku, a tou se právě ukazuje, a to bez ohledu na to, kdo (nebo co) se dívá nebo obecně kdo (nebo co) to registruje a kdo (nebo co) na to reaguje. Teprve díky reakcím (tj. konkrétním aktům reagování) na to, jak se vnějšek ukazuje (přesně: na něco z toho, co se jako vnějšek ukazuje) může něco jako jev či fenomén vzniknout, tj. být vytvořeno, ustaveno; nic skutečného se nemůže samo jevit, nýbrž pouze ukazovat, a to pouze aktuálně, v dané chvíli, hic et nunc. Jev (neboli fenomén v našem smyslu) je proto nutně záležitostí časovou resp. Vždy určitý časový rozsah integrující, syntetizující. (Vidět vlka nelze „jedním pohledem“, jakoby fotograficky, neboť vidět vlka znamená vždy také, že víme, že jde o vlka, protože jsme ho už někdy viděli nebo o něm četli, viděli jeho obrázek atd., prostě vždy tam je přítomno něco z minulosti, z paměti, z dosavadních zkušeností a vědomostí.) Z toho důvodu je pak možno trvat na tom, že skutečně vidět (vůbec vnímat) je možno jen na základě aktivního přístupu k ukazujícímu se jsoucnu (události).

(Písek, 150102-1.)